

Pr. 6. num. 2.

10

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA
DE
IVDICE PHILOSOPHO

QVAM
SVMMI NYMINIS AVSPICHS
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO
FRIDERICO CHRSTIANO

MARGGRAVIO BRANDENBURGICO BORVSSIAE SILESIAEQVE
DVCE RELIQA BVRGGRAVIO NORIMBERGENSI RELIQA

EX DECRETO

ILLVSTRIS IVRE CONSVLTORVM ORDINIS
PRAESIDE 1764, 5

D. IOANNE IVSTINO SCHIERSHMIDIO ICTO
SERERISS. MARGR. CONSIL. AVL. ANTECESSORE ET PHILOSOPH.
PRACT. PROFESSORE ORDIN. H. T. FACVLTATIS IVRID. DECANO
PATRONO AC FAVTORE QVAM MAXIME COLENDO
PRO GRADV DOCTORIS

SVMMSQVE IN VTROQVE IVRE HONORIBVS PRIVILEGHS
ET IMMVNITATIBVS RITE OBTINENDIS
PVBLICO ERVDITORVM SCRVTINIO

EXHIBET
AVCTOR

PAVLVS IOANNES FRIDERICVS SOMMER

AVL. ET REGIM. SAXO-COVRG. ADVOCAT. ORDINAR. ET.
CIVITAT. COVRG. SYNDICVS.

D. XXV. MAII MDCC LXIII.

ERLANGAE

LITTERIS TETZSCHNERIANIS

DISSERTATIO IN UNIVERSALIS IURIDICA
DE
IUDICE PHILOSOPHO

AVTORE
FRANCISCO JOSEPHO
SERRANO DE DOMINGO

D. O. M. I. N. O.
FRIDERICO CHRISTIANO

MAIORI VICE RECTORI
UNIVERSITATIS

IN VESTRIS
HONORARIIS

D. JOHANNI IUSTINO
SUTHERLANDO I. C. O.

PROFESSORI
PUBLICO

AD CAUSAM
HONORARIAM

IN VESTRO
HONORARIIS

FRANCISCO JOSEPHO
SERRANO DE DOMINGO

AVTORE
FRANCISCO JOSEPHO

SERRANO DE DOMINGO

FRANCISCO JOSEPHO
SERRANO DE DOMINGO

V I R I S
A C
D O M I N I S
P R A E N O B I L I S S I M I S , D O C T I S S I M I S
A T Q V E A M P L I S S I M I S
C O N S V L I B V S
E T
S E N A T O R I B V S
I N C L Y T A E C I V I T A T I S C O B V R G E N S I S
G R A V I S S I M I S
F A V T O R I B V S E T A M I C I S
E S T V M A T I S S I M I S .

VIRIS
AC
DOMINIS
PRAE Nobilissimis Doctissimis
ATQVE Illustrissimis
CONSULIBVS
ET
SENA TORIBVS
INCLYTAE CIVITATIS COBURGENSIS
GRAVISSIMIS
FAVTOIBVS ET AMICIS
ESTIMATISSIMIS

V I R I
PRAENOBILISSIMI, DOCTISSIMI

ATQVE AMPLISSIMI.

VIRORVM

Praesentem VOBIS offero dissertationem, quam ad consequendas dignitates Doctiores conscripsi. Dedico illam obseruantia atque amicitia ductus AMPLI-
TVDINI VESTRAE quia in ea talis agitur materia, quae in Curia tractatur quotidie. VERITAS nimirum et IUSTITIA sunt illa obiecta, quae nunquam non sunt obseruanda in foris. Litigantium enim partium, in primis ciuium ab illis dependet commodum, vel detrimentum, bonaeque aut malae exinde oriuntur consequentiae. Muneris Syndici Ciuitatis ratio requirit, in diiudicandis ipsi commissis causis veritatis et iustitiae semper esse memorem. Indignissimum ingratiissimumque quisque me habere posset, quando illas scientias, quas edidici, in utilitatem SENATVS AMPLISSIMI et ciuitatis convertere dubitare fiduciaeque eius in me positae non respondere recte agendo vellem.

*jem. Semper potius Studebo illa me reddere digniorem,
vt saltem in me illud retundet commodi, maiori cum iu-
cunditate labores perficere meos. Dubito etiam minime
de SENATVS AMPLISSIMI auxilio, si accidit, vt in defen-
denda veritate atque iustitia in omnibus a me peragendis
negotiis respicienda irrationabilium et affectibus huma-
nis inflatorum hominum adspersar conuitiis. Commen-
dat itaque se fauori perpetuo et amicitiae.*

V I R O R V M

PRAENOBILISSIMORVM DOCTISSIMORVM

ATQVE AMPLISSIMORVM

Scribebam

COBURGI d. XVII.

MENS. MAII MDCCCLXIV.

OBSERVANTISSIMVS ET DEDITISSIMVS

AVCTOR

PAVLVS IOANNES FRIDERICVS

SOMMER.

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA
DE IUDICE PHILOSOPHO.

PROOEMIUM.

Omni certe caret dubio, quod adeo facilis res non sit, talem eligere dissertationis materiam, quae non in alijs dissertationibus, vel Tractatibus, in copia quotannis in lucem editis, iam tractata etenucleata fuerit, quaeque praestet societati humanae commodum. Sunt quidem, qui alieno laborant vitulo; dantur etiam, qui excerpunt commentarios. In hisce autem casibus auctoris eruditio atque iudicium non cognoscitur, ipsique honori non est, licet in bibliopolam atque bibliopegam utilitas exinde retundet maxima. Haec animo evoluenti circumstantias iniucundum videbatur, dissertationem scribere et prelo committere, ratio autem muneris demandati et inueterata obferuantia me cogunt, acquirere gradum Doctoris manumque adferre scribendae dissertationi. Praxin autem eam ob causam praetuli Theoriae, quoniam illa functioni meae magis hac videbatur mihi consentanea, maiorem Societati praebens utilitatem humanae. In primis de persona cogitavi Iudicis, qui subditis utilis, vel perniciosus esse potest. Libros et commentarios euoluere et ubique allegare, necessarium non duxi. Eas tantummodo circumstantias et facta in memoriam reuocaui, quae in praxi forensi iam dudum

co-

cognoui et expertus sum. Materia itaque de *Iudice Philo-
sopho* a me fuit electa, licet eam alii paruam arbitrentur
atque valde notoriam. Officia, quae ad conseruationem so-
cietatis humanae necessaria sunt, nunquam fatis iniungi pos-
sunt; cumque saepius negligantur, quam obseruentur, Iu-
dicesque mox hinc, mox illinc constituantur, officia haec
tanquam noua consideranda, quorum repetitio eiusmodi
Iudicibus prodest, qui fortassis finem muneris primarium
non respiciunt atque philosophiae expertes sunt. Ipse
omnem nauabo operam, vt quantum in me est, et mune-
ris ratio postulat, Iudicem imiter philosophum virique ra-
tionabilis acquiram et retineam nomen.

TRA-

TRACTATIO.

I.

Iam dudum fausta illa tempora praeterlapsa sunt, quibus amor erga proximum obseruabatur et disceptationes forenses incognitae erant, sed omnia pertractabantur amice. Mores enim hominum postea corrupti naturae maculam inferebant humanae, et quoniam alter alterum odio persequebatur, necesse erat, leges condere et poenas, quibus malis metus et timor iniiceretur, bonis autem securitas praestari posset, invenire et promulgare. Personae autem requirebantur, quae praecessent aliis in obseruandis legibus. In statu nimirum ciuili ideo iudicia sunt constituta, ne quis per vim et propria auctoritate sibi ius diceret, l. 13, s. 3. de vsufr. l. 14. C. de Iudaeis. Magistratus et Iudices itaque erant constituendi, qui fungerentur officio, leges conferuare illaefas et transgressores poenis afficere dignis. In constituendis autem Iudicibus personae, quae leges opti-

A

opti-

optime perspiciebant, et habitu eas ad causas rite adplicandi controuersas, easdemque secundum praescriptum legum diiudicandi praediti erant, praeferebantur ignaris. In omni enim Iudice requiriturabilitas et integritas, vt viri boni officium praestet, l. 137. §. 2. de V. O. l. 4. §. 1. famil. hercisc.

§. II.

Quemadmodum autem post lapsum primorum parentum rebus humanis nulla inerat perfectio, et multi homines gerendorum negotiorum leges negligebant praescriptas, mirum hinc non erat, quod minus Iudicis tales ambirent, qui legum ignari et principii philosophiae non instructi subditis nocebant et multos reddebant infelices. Suum cuique non tribuentes malo ipsorum exemplo inducebant alios ad lites commouendas iniustas et pertinaciter in multos annos protrahendas. Iudex in vno grauans, in altero non praesumitur aequior, Mev. p. 1. dec. 26. n. 10. et p. 2. dec. 63. n. 6. Affectibus humanis dediti Iudices non ius dicebant, sed secundum bene placitum lites dirimebant. Iudex autem secundum leges, acta et probata iudicare debet, Auth. hodie C. de iudic. Mascart de probat. concl. 949. Gail. l. 2. obs. 63. n. 14. Pudeat autem talem Iudicem muneri suo alias laudabili maculam adspargentem, suo enim non solum deest officio, sed impingit etiam in regulas Christianismi et contemnit ordinationem Dei, a quo munus Iudicis et Magistratus originem trahit, cuius finis est, vt veritas in mundo obtineat et iustitia administretur cuique. Ne cum ethnicis quidem sanamente praeditis talis est comparandus Iudex, sed illis longe postponendus. Meretur talis Iudex in numerum referri eorum qui dicuntur, *Iuristen boese Christen*, iuxta prov.

§. III.

§. III.

Quando autem Iudex notitiam habens legum rite vult fungi officio suo, non hospes esse debet in philosophia, sed exemplo suo alios convincere, quam necessaria sit conformitas actionum cum recta ratione. Non sufficit quidem theoria, seu cognitio legum, sed has in succum et sanguinem conuertere necesse est et applicare factis, quae proponuntur in iudiciis, vt decidantur et tranquillitas restituatur interrupta. Quod si enim Iudex per imprudentiam male iudicaverit, parti laesae ad damnum resarciendum tenetur, Wernh. sel. obs. for. p. 8. obs. 369. MEVIUS p. 7, dec. 295, n. 3. Facultate illa non praeditus Iudex abstinere debet a munere iudicis, ne iram Dei et hominum sibi contrahat atque contentum. Iudex sine causae cognitione quid statuens, iniuriae suspicionem incurrit, l. 16. de adopt. MEV. p. 1. dec. 12. n. 8. Talis etiam Iudex contra se ipsum peccat animi tranquillitatis expers et conscientiae morsibus semper commotus. Parum utilitatis ipsi praebebit externus muneris splendor, qui fragili nititur fundamento, et neque ipsi satisfacit, neque alios, nisi iurium et philosophiae ignaros decipere potest. Experientia etiam docuit, quod eiusmodi Iudices saepissime a munere deiectioni vitam egerint miseriam.

§. IV.

Wolfius quidam Doctor Iuris in dissertatione sua inaugurali anno 1728. habita de *Iuris consulto philosopho* in genere monstrauit, quod ille nomine huius indignus sit, si non cognouerit principia philosophiae. Exemplum illius sequar, in praesenti de *Iudice philosopho* quaedam delibaturus.

A 2

§. V.

§. V.

Philosophia quidem in multas distinguitur partes speciales, quarum scientia *moralis* et *Logica* vitae humanae praecipuis utilitatem praestat. Haec enim intellectum emendat et aliis scientiis praeparat viam, illa voluntatem corrigat et ducit ad tranquillitatem et in genere ad felicitatem.

§. VI.

Logica eam ob causam Iudici valde est necessaria, quia alias causae controversae ipsi propositae veritatem et qualitatem inspicere non valet. Media etiam veritatis eruendae ei sunt incognita et multis se exponit erroribus. Aberrarem autem a scopo, plura de hoc edisserens in genere, relinquo potius docentibus altiorum et inferiorum Scholarum, hanc exponere abunde materiam.

§. VII.

Notoria et experientia quotidie confirmata res est, nihil magis, quam veritatem supprimi odioque haberi. Multi dantur rabulae omnes intendentes vires, ut Iudicem a vero iuris tramite abducant eumque per varia glaucomata commoveant, ad vim iustitiae inferendam et partem innocentem cum periculo causae laedendam. De perniciofa rabularum proteruitate ac malitia totus hodie conqueritur mundus, quod scilicet veritatem saepius supprimant, et lites litibus cumulent, *dass sie das Recht krum machen*. Non Iuristae, sed iurgitae, non Icti, sed iure corrupti, non Iuris periti, sed iure perditii appellari merentur, Vid. Holterm. de Nequitia Advocat. Logicae quando instructus est Iudex regulis, non diffi-

difficile erit intellectu, quae nam pars litigans iustam habeat causam, quae coloribus non indiget, si quidem hi malam produnt causam, ut in foris quotidie perspicitur.

§. VIII.

Saepe contingit, ut altera pars litigans ad defendendam suam intentionem, sit actor, sit reus, ad Responsum iuris quoddam, vel sententiam in alia causa latam se referat, quae tamen, ut dicitur, casum in Terminis minime continent. Iudex absque Logica non videt dissimilitudinem casuum, eosdem e contrario pro similibus habens. Ideae eius sunt confusae et ita fallunt, eo magis, quam illius Iudicis, qui tantum naturalis Logicae regulas cognoscit, quae autem confusam saltem regularum notitiam praebent et erroribus locum faciunt: Operam ut naueat Iudex prudens necesse est addiscendae Logicae artificiali, quae dat distinctam regularum cognitionem, illumque ne erroribus se exponat, securum reddit.

§. IX.

Reorum est fugere, proverbium quidem est, sed effectu plerumque non caret. Actiones contra se motas per colores et tergiversationes, licet in suorum detrimentum, in infinitum trahere, omnem mouent lapidem, fingunt compensationes et Iudicis praeoccupant animum. Non sufficit itaque, Iudicem cognitae perspectasque habere leges et ordinationes processus: Logicae addere debet regulas, ut dijudicare possit, num exceptiones oppositae fundamentum actionis, aut passus tantummodo incidentes con-

nant, an exceptio compensationis actioni connexa, vel ad Separatum, vel ad reconventionem pertineat, et ante omnia sententia libello conformis ferenda sit. Quam frequenter in hoc passu a Iudicibus errari, norunt illi, qui in foris versantur judicialibus. Fundamenta actoris et rei invicem confunduntur, eventus litis protrahitur et expensae temere cumulantur. Notum autem est, quod Iudex, qui de facto procedit, pro spoliatore habeatur et Spoliatum ante omnia restituere debeat, c. saepe X. de restitut. spol. STRYCK. Vol. 3. disp. 23. c. 2. n. 84. Toties autem Iudex spoliare dicitur, quoties aliquem, iuris ordinis praetermissio, rebus suis carere cogit, Cancell. instit. iur. can. tit. de restit. spol. 1o. lib. 3. §. 5. Horn. c. 12. R. 23. p. 377. Deplorandi omnino sunt litigantes, Iudicem Logicae ignarum implorantes.

§. X.

In primis materia de Syllogismis Iudici adeo necessaria est, ut iudicare rite possit, num libellus actionis, qui Syllogisticis nititur requisitis, praemissas habeat congruas et aptam conclusionem s. petitem ex illis profuens. Alias exceptiones inepti et obscuri libelli cognoscere et sententiam insuper ferre interlocutoriam non valet. Saepe contingit, quod tales exceptiones sententionando plane fuerint praeteritae ex Inscitia Iudicis. Notorium quidem est, reos plerumque talibus abuti exceptionibus dilatoriis, requirunt tamen cognitionem et decisionem, ne reis ansa detur, in leutatione, vel appellatione novas commouendi altercationes, finique litis impune resistendi.

§. XI.

§. XI.

Maxime necessaria est Iudici philosophia, praesertim Logica, cuius munus requirit, ut disceptationes orales quotidie occurrentes cognoscat et dirimat. Quam obscuris autem et confusis utuntur plerumque verbis litterarum et iurium ignari actores? quantas e contrario adulationes adhibent alii? Rei itidem metu industi confuse respondent actionibus, alii vero temere negant illas atque perfracte. Iudex tantummodo philosophus iudicare valet, quatenam congruant exceptiones actioni, quae dicis gratia opponantur, et causam ipsam non tangant. Discernere potest talis Iudex simplicitatem a malitia verbis inhaerenti, affectusque humani, quibus reguntur saepe partes litigantes, eius mentem non occupant. Iudex philosophus considerans rem ipsam Logicae utitur artificialis regulis, quae distinctas suppeditat ideas, illumque ab erroribus, partibus litigantibus breui temporis spatio ius dicentem liberant.

§. XII.

Cognitio sola legum in his casibus minus sufficit, et destituitur effectu deficiente philosophia, minima enim circumstantia, ut vulgo dicitur, variat rem. Iudex non philosophus labores suos reddit difficiliore, et exponit se in super contemptui aliorum atque ludibrio, qui eum munere suo indignum iudicant.

§. XIII.

Iudex non minus philosophiae partem moralem cognitam perspectamque habere debet ad corrigendam voluntatis prauitatem. Quis enim in dubium vocabit, *Ambitionem*,

Voluptatem et Auaritiam tales esse affectus, qui perturbant animum et supprimunt veritatem atque iustitiam? scientia autem moralis media praebet eiusmodi resistendi affectibus eosdemque eneruandi. His Iudex magis, quam alii, exponitur, immo eo saepe trahitur, vt a veritatis aberret via et iustitia causae non cognita sententiam iniquissimam ferat et iniustissimam. Puffendorfius quidem de offic. hom. et ciu. l. 1. c. 1. §. 14. affectibus humanis interdum indulgeri opinatur. Verba illius sunt: cum autem affectuum alii excitentur specie boni (veri siue imaginarii) alii specie mali (scilicet declinandi et auertendi) et stimulent, vel ad acquirendum aliquod gratum (v. g. diuitias, voluptatem) vel declinandum molestum (v. g. periculum vitae, verbera etc.) naturae humanae congruens est, vt hos quam illos, plus fauoris aut veniae mortales inter comitetur, eoque magis, quo infestius et intolerabilius fuit malum, quod eos excitauit. Longe quippe tolerabilius habetur, carere bono ad naturae conseruationem non adeo necessario, quam excipere malum, ad naturae destructionem tendens. Distinguendum autem inter Iudicem et alios arbitror. In illo omnes exulare, quantum fieri potest, affectus necesse est.

§. XIV.

Iudex ambitioni deditus ei aures non praebabit benignas, qui non laudat illius scientiam atque iurisprudentiam. Partem litigantem minime excusabit aedes eius non frequentantem. Ambitiosus Iudex irascetur parti et vindicta commouebitur contra eam, quando vel offensum se antea ab hac arbitratur, vel pars resolutione, aut sententia eius se gra-

gra-

grauatam declarat, superiorem implorat Iudicem, et media in iure et ordinatione processus concessa aduersus eam adhibet. Impossibile fere est, talem Iudicem videre errores, licet ei non incognitum, quod errare humanum sit. Pertinaciter potius suam defendet intentionem cum damno partis litigantis maximo.

§. XV.

Multi Iudices tanta inflantur ambitione, vt pauperes ne audiant quidem, multo minus illis auxilium praestent, non perpendentes, quod nihil habeat in se durius paupertas, quam quod reddat homines ridiculos, immo illos pudeat quasi Iudices, res parui momenti cognoscere, non considerantes, quod eiusmodi causae in vita sint frequentiores communi, Iudicisque egeant decisione, ne maius exinde oriatur malum atque periculosa consequentia. Superbia enim et animus elatus cum contemptu aliorum coniunctus ita omni iure exofus est, vt seueris actionibus coerceatur, qui alterum ludibrio habet, siue id verbis, siue ipso facto fiat. Etiam inter pauperes deprehenduntur, qui vitam malint periculo praesenti exponere, multo magis pacem aduersus alium infringere, quam contumeliam inultam perferre, gloriae nempe et existimationis integritate ac vigore omnis animi voluptas constat. Vid. Puffend. de I. N. lib. 3. c. 2. §. 7. Licet Hugo Grotius de I. B. et P. l. 2. c. 2. §. 2. n. 3. ambitionem generosius vitium appellat, attamen ipse statuit, illam rumpere concordiam inter homines ex opinione autem mortalium avaritiam et voluptatem pro magis abiectis et exofis haberi, quam ambitio. Interim haec est,
B et

et manet vitium, imprimis in respectu iuridico, quo non opiniones vulgo conceptae considerantur, sed regula iusti atque honesti vnice attenditur. Negandum quidem non est, experientia etiam confirmatur quotidie, dari partes litigantes, qui ob causas nullius plane momenti, quas inter se componere facile possent, adeunt Iudicem; huius tamen officii est, tales causas breuissime tantummodo decidere, et regularum ductu moralium illarum corrigere mentem atque in rectam partes redigere viam, contumaces etiam et pertinaces comminatione poenarum ad obsequium reuocare, omnibusque litis ambagibus resistere.

§. XVI.

Expéria quidem docet quotidiana, multas partes litigantes omnem in proponendis causis negligere modestiam honoremque Iudici debitum, adeo vt a iudicii statim limine mereantur repelli. Vbi autem est regio illa vel vrbs, quae non alias, quam rationabiles contineat incolas; Frustra quaeritur corruptis plurimorum moribus. Quocirca Iudicem oportet esse philosophum, vt diiudicare possit, num partes litigantes hoc vel illud ex simplicitate, vel malitia protulerint, ne irascatur statim et ipse peccet, atque a cognitione causae perspicua ferendaque legali impediatur sententia.

§. XVII.

Mihi ipsi consuli quondam regenti accidit, vt quaedam inferioris conditionis vidua contra generum ageret recusantem illi relinquere stercus a duobus anseribus eictum.

Etum. Minimi profecto momenti haec res erat, quae tamen, si non decisa fuisset, multis altercationibus et iniuriis fecisset locum. Damnum exinde resultans pretium auferum et stercoreis excedere facile potuisset, et reconciliatio partium difficilior facta fuisset. Iudicis quidem non est, cognoscendis et decidendis eiusmodi exigui momenti causis immorari causasque insuper maiores negligere. Vultus tantummodo ferius et duo verba pondus habentia Iudicis sufficiunt, pruritus expellere litigandi lex animis partium huius generis litigantium. Perpensis itaque his circumstantiis condemnare generum non dubitavi, focruī relinquere stercois tanquam fructum aedium, quae huic erant propriae, exemplo stercoreis humani, quod locatores sibi vindicare solent contra conductores aedium.

§. XVIII.

Iudex itaque ambitiosus omnino reprehendendus est. Nec minus *voluptati* deditus valebit officio satisfacere suo, sibi enim ipsi non recte prospiciens aliorum damnum, quantum potest, minime auertet, ne de illo quidem cogitabit. Voluptuosus Iudex studet commoditati amatque animi tranquillitatem, quam aegre fert interrumpi; labores fugit; rationes non eruit causarum; partibus oraliter inter se disceptantibus benigniores interdum praebet aures, quam status requirit causae controuersae atque auctoritas iudicii, quae ut maneat illaesa, semper studendum maxime. Ridet talis Iudex, quando partes lacrymas effundunt acerrimas; differt cognitionem causarum atque sententiam in longum saepe tempus. Partibus finem causae urgentibus eam

tandem publicat sententiam, vel legibus, vel actis contrariam, ut liberetur saltem ab eiusdem causae ulteriori cognitione, sciens partes eam non agnitas Iudicem potius superiorem, imploraturas.

§. XIX.

Melior est conditio Iudicis, qui voluptati resistit, et voluntatem ex philosophia morali corrigere studet suam. Constans sibi manet, causae cognitioni ipsius commissae sint graues, vel non adeo difficiles; iucundae, vel amarae. Cognoscet absque detrimento tranquillitatis, siue commoditatis. Ad cognoscendas et decidendas causas graues atque intricatas sufficiens adhibet tempus; non negligit acta exacte perlustrare atque rationes perspicere a partibus prolatas. Fiducia in ipsum posita se dignum reddere, omnem nauat operam et nunquam aliam, quam legalem fert sententiam. Non patitur ab alio, exercitii gratia, fieri ex actis relationem, multo minus ex ea sumit sententiam, sed omnia ipse perspicit commoditatisque suae renunciat. Contingere talis potest casus in sententiis ab exteris, ut dicitur, impartialibus ferendis. Multas autem experientia docuit partes litigantes, quam perniciosae ipsis interdum fuerint eiusmodi actis et legibus difformes sententiae.

§. XX.

Iudici hanc etiam praebet philosophia utilitatem, quod AVARITIA se corrumpi non patiatur, cognitum enim ipsi est malum, quod exinde solet sequi. Magna enim inest vis
affe-

affectui auaritiaē, ita vt praesentissimum etiam vitae periculum subire non dubitet ille, qui dicto affectu ad committendum aliquod delictum impellitur, vnde Virgil.

- - quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames.

Et Manilius Altron. l. 4. apud Pufend. de I. N. et G. l. 1.
c. 1. §. 6.

- - Nullo votorum fine beati
Victuros agimus semper, nec viuimus vnquam
Pauperiorque bonis quisque est, quo plura requirit,
Nec quod habet, numerat, tantum quod non habet,
optat.

Quumque sui paruos vsus natura reposcat,
Materiam struimus magnae per vota ruinae,
Luxuriamque lucris emimus, luxuque rapinas,
Et summum census pretium est effundere censum.

Non accipit Iudex philosophus dona, nec commouetur illis iniuste agere, immo ne reddere quidem alterius causam duriorem. Inique potius fert, quando illi offeruntur dona, attamen eam ob causam offerentem non condemnat, cautius potius agit, causamque maiori perscrutatur diligentia, vt experiatur, quo animo pars litigans ipsi obtulerit dona. Maxima Iudicis cura eo semper tendit, vt viri boni nomen mereatur atque retineat. Maiora non promittit priuatim, quae publice partibus non potest concedere. Contentus est Salario, accidentibus solitis atque sportulis, et licet non sint vberiores, per illicita tamen eas non auge-

re Studet media. Regulas Christianismi perpendens nouit, quod paucum, quo fruitur iustus, melius fit, quam diuitiae iniustae malorum maximae.

§. XXI.

De affectibus Iudicis in praesenti notari meretur, l. 19. §. 1. ff. de offic. Praef. vbi Callistratus notanter dicit, neque Iudicem in cognoscendo excandescere aduersus eos, quos malos putat, neque precibus calamitosorum illacrimari oportere. Id enim non esse constantis et recti Iudicis, cuius nimij motum vultus detexit. Huic addenda l. 6. §. 3. ff. de offic. Proconf. quae ab avaritia serio dehortatur Proconfolum.

§. XXII.

Dantur casus et quidem frequentiores, in quibus Iudici ex officio procedere incumbit. Hic autem eo minus munere fungi potest suo, quando philosophiae ipsi incognita sunt principia, siquidem occasio rationes partium diiudicandi Iudici implorato data ipsi deest, et hinc fallere facilius potest. Quando autem Iudex imploratus, qui fundamenta actionum et exceptionum in scriptis prolata cognoscere potest, officium suum rite praestare nequit, philosophiae ignarus, certissimum est, Iudicem eiusdem qualitatis ex officio, minime procedere recte et vltro aliquid facere atque supplere legitime posse, quod alias a partibus suppeditari litigantibus solet.

§. XXIII.

§. XXIII.

Hoc denique est, quod in praxi XXII. annorum ipse iam dudum cognoui, et quoniam notorium non indiget regulariter probatione, notorium enim est, quod omnibus patet, vel maiori populi parti, Orth. diff. inaug. de Notorio ubique auctoribus confirmare non necessarium duxi. Animus autem mihi non est, Iudicibus praescribere regulas, eosque offendere, de quo protestor sollemnissime. Non deerunt fortassis inspicientes hanc dissertationem, qui excitabuntur, officio suo maiori cum industria et fide fungi, ad quod rite peragendum Dei clementiam in omnibus negotiis per necessariam illis apprecor.

Curriculum vitae.

Ego

PAVLVS IOANNES FRIDERICVS SOMMER natus sum Coburgi die XI. mensis Iulii MDCCXIX. patre Augusto Ioanne Sommer, Advocato Ill. Regim. Saxo-Coburg. ordinario, et matre, Sophia Eleonora, Domini Cancellarii et Professoris Iuris Giessensis etc. Ioannis Friderici Nitschii filia natu minori,

Scholae Senatoriae latinae classes Dn. Restore Martini cum percurrerim, in Gymnasium illustre Casimirianum promotus partim in Paedagogio, partim in publico Directores Dnn. Schwarzium et Trefenreuterum, et Professores Dn. Dr. Bergerum, Dn. Dr. Albrechtum, Dn. Ehrenbergium, Dn. Schübartum et Dn. Lynckium docentes habui,
qui

qui me in Theologia, Iure, Philosophia, Rhethoricâ et poeti-
 si, itemque in graeca et latina lingua historiaeque tantum do-
 cuerunt, vt anno MDCCXXXIX. ad Salanam me conferre
 Musarum sedem potuerim. Ad altiora tum progressurus
 instructus sum in Institutionibus Iuris et Pandectis a Dn.
 Dr. MOTER, in Mathesi a Dn. Profess: WIDEBURG, in Logi-
 ca a Dn. Prof, REVSCH, in Physica a Dn. Dr. STOCK, in Iure
 Naturae a Dn. Prof. LEHMANN, in Iure Publico, Feudali et
 Historia vniuersali ab Ill. Dn. Prof. BYDER, et in Iure Cano-
 nico, Germanico atque Criminali a Dn. Prof. ENGAV, artem
 autem relatoriam ex Aëtis didici ab Ill. Dn. Prof. KEMME-
 RICH. Linguas Italicam et Gallicam, cuius fundamenta iam
 Coburgi cognoui, Ienae excolere non neglexi. Cursu academi-
 co absoluto reuersus sum an. MDCCXXXII. in patriam
 et post aliquot menses Serenissimi Ducis clementia numero
 Advocatorum ordinariorum me ad scribi concessit, quae
 impulit me, omnem adhibere diligentiam in adplicandis ad
 facta legibus et causas partium rite in foris perorandis et
 agendis. Anno MDCCCLVI. per maiora Senatus Consul
 electus sum, et Anno MDCCVLIII. et MDCCCLXI. Con-
 suls regentis praefui muneri. Praeterito autem anno Syn-
 dici ciuitatis munus mihi fuit vnanimiter a Senatu amplissi-
 mo oblatum, quod cum debita gratiarum actione accepi
 sub spe, diuinam laboribus interdum grauibus
 non defuturam gratiam.

T A N T V M.

PRAENOBILISSIMO ATQVE CONSVLTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. D. P.

P R A E S E S

Eorum sententia diu mihi fuit suspecta, qui aduocatos tantum a vero iurisprudentiae tramite aliquando aberrantes aut Leguleiorum aut nomine Rabularum inquietare solent, in iudices autem talia praedicata prorsus non cadere sibi persuadent. Magna itaque cum voluptate eruditam TVAM Vir PRAENOBILISSIME DE IVDICE PHILOSOPHO, perlegi dissertationem in auguralem, quam, nunc TIBI sine ulla immutatione reddo. A communi enim opinione TE recessisse, et eorum potius sententiam amplexum fuisse video, qui in iudice suo officio omni ex parte fungente iudicium iuris practicum efflagitant et voluntatem emendatam. Alterutrum quippe si a se desiderari patitur Iudex in vitium Leguleii incidit aut pernicioso Rabularum consortio adscribitur. Optimo igitur iure in bono iudice Vir Consulissime perrequiris, vt sit philosophus practicus non solum in rationali sed et morali Philosophia. Quamuis enim iudex ideo e numero leguleiorum nondum eximatur, quod Leges ex praeceptis naturalibus et ciuilibus interpretari didicerit, siquidem hac interpretatione non obstante iudicio practico destitutus leges adhuc ad facta ciuium insipienter applicare potest, in fatua vero et stolidi legis ad factum applicatione vel maxime leguleii nota cernitur: Nihil tamen fecius iudicem ob hanc saltem rationem logica practica imbutum esse oportet, quia reductio facti ad genus lege determinatum, vnde *imputatio facti* proficiscitur,
non

non minus ac ipsa legis ad factum applicatio, qua imputatio iuris demum absolvitur, teste *Lauterbachio*, absque ratiociniis fieri nullo modo potest: Ratiocinia vero, quae absque prima et secunda mentis operatione neutiquam cogitamus, procul omni dubio logicam exigunt practicam. Deinde inter omnes constat, quam plurima in causis tam civilibus, quam criminalibus arbitrio iudicis relinqui. Quis vero ignorat arbitrium iudicis in iis, quae in Legibus determinata non sunt, nec facile determinari possunt, per iudicium sese exercere, quod iuris analogiae et philosophiae rationali probabilium debemus. Ponas interea iudicem vim legum et potestatem satis perspexisse, habitumque leges ad facta applicandi sibi acquisivisse, tamen inter Ictos vere tales non aliter locum sibi vindicare poterit, nisi in suis, quas exarat, sententiis et enunciatis *sapientiam* a virtute separari nesciam exactissime semper sequatur. Astute namque leges qui ad facta civium applicare suevit, Rabulae potius, quam Icti nomine dignus existimatur: siquidem sapientiae, quam Ictus omnino comitem habet, imprudentia opponitur et astutia, inde demum differentiam inter leguleium et Rabulam promanasse autumo. At enim vero iudici non solum cum iurisprudentia iudiciaria, verum quoque extrajudiciaria res est. Quod si ergo iudex, in concinnandis pactis dotalibus, transactionibus testamentis aliisque instrumentis super emtione venditione, locatione conductione, fideiussione, mutuo, hypothecae constitutione etc. praeter essentialia cuiuslibet negotij, naturalia eiusdem dubiae scilicet interpretationis exprimere aut accidentalialia a partibus placita in locum naturalium quorundam substituere vel ex incuria vel ex calliditate intermitteret, aut *iurisprudentiam* cau-

te-

telarem, qua alias iuribus nobis acquirendis, conseruandis et prosequendis prospicimus, insuper haberet, ideoque litigiis futuris ansam praeberet; tunc contra iurisprudentiam extraudiciariam impingeret et in primo casu vitii leguleii in altero vero Rabulissimi reus fieret. Nec minus a regulis iurisprudentiae iudiciariae recederet, et in alterutrum horum vitiorum incideret, si amicabilem compositionem debito modo tentare, processum rite formare, legitimationem partibus iniungere, litis contestationem vrgere, in imponenda probatione rite procedere, testes prorsus inidoneos et articulos impertinentes reicere, oculorum inspectionem et iuramenta decernere, iustitiam promouere, plenam aut minus plenam probationem attendere studio vel incuria negligeret, ideoque sententia sua aut nulla aut iniusta nouis altercationibus et remediis suspensiuis occasionem suppeditaret, atque in expensis immodicis exigendis tantum lucrum quaereret. Quas quidem deuias ex plures alias abs T E Praenobilissime atque consultissime Domine Candidate in Dissertatione TVA indigitatas, omnes euitabit iudex philosophus practicus. Quare non solum TIBI summos, quos diu meruisti, in vtroque iure honores, verum quoque munus Syndicatus amplissimum iam antea TIBI demandatum gratulor: Gratulor quoque inelytae ciuitati patriae Iudicem prudentiae et iustitiae laude vbique conspicuum. Gratulor denique mihi de amicitia, qua haftenus me excipere voluisti exoptatissima, atque, vt in posterum eidem ac tuo fauori colendissimo me habeas commendatissimum, oro atque contendo. Dabam Erlangae d. XX. Maii

MDCCLXIII.

Quae videt, quaeso, iam mens futura
Tempora, en ! felicia, quæis frueris
Perdiu trauquillus agente nigra

Nubila Phoebol

Quæis piis ardent mea corda votis
Annuet Divus , poterisque CARE,
Cum TVIS permulta beatus olim

Claudere iustra

Paucis his

VIRO CONSVLTISSIMO
populari suo, laurea Doctoris
dignissimo gratulatur , simulque
SENATVI PATRIAE AMPLIS-
SIMO de nouo suo Syndico me-
ritissimo gaudium exponit.

CHRISTOPH. DANIEL PRAE-
TORIVS Almae Fridericianae
Doctör Legum Ill. **DECANI** iuf-
su dissentientis prouinciam ad-
ministrans.

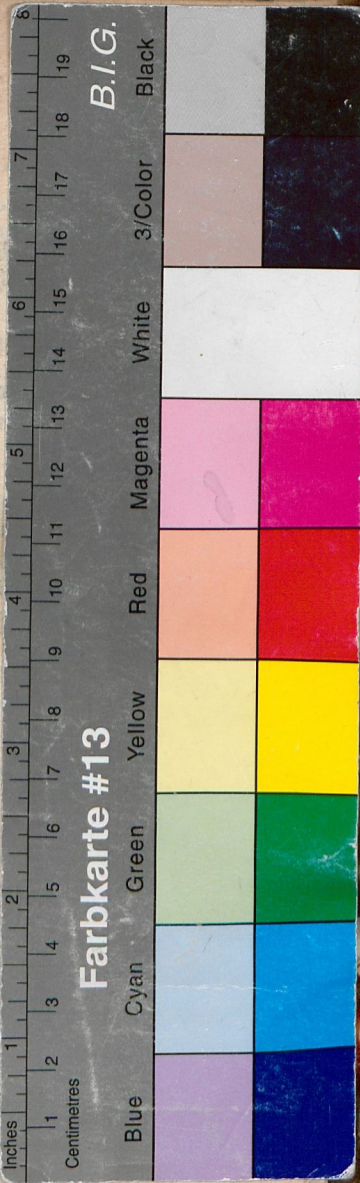
ULB Halle

005 355 311

3

Pr. G. num. 2.

10

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA
DE
IURIDICE PHILOSOPHO

QVAM
SVMMI NVMINIS AVSPICII
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
D O M I N O

P. 461

FRIDERICO CHRSTIANO
MARGGRAVIO BRANDENBVRGICO BORVSSIAE SILESIAEQVE
DVCE RELIQA BVRGGRAVIO NORIMBERGENSI RELIQA

EX DECRETO
ILLVSTRIS IVRE CONSVLTORVM ORDINIS
PRAESIDE *1764, 5*
D. IOANNE IVSTINO SCHIERSHMIDIO ICTO
SERERISS. MARGR. CONSIL. AVL. ANTECESSORE ET PHILOSOPH.
PRACT. PROFESSORE ORDIN. H. T. FACVLTATIS IVRID. DECANO
PATRONO AC FAVTORE QVAM MAXIME COLENDO
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMSQVE IN VTROQVE IVRE HONORIBVS PRIVILEGIIS
ET IMMVNITATIBVS RITE OBTINENDIS
PVBLICO ERVDITORVM SCRVTINIO

EXHIBET
AVCTOR
PAVLVS IOANNES FRIDERICVS SOMMER
AVL. ET REGIM. SAXO-COBVRG. ADVOCAT. ORDINAR. ET.
CIVITAT. COBVRG. SYNDICVS.

D. XXV. MAII M D CC LXIII.

ERLANGAE
LITTERIS TETZSCHNERIANIS

